

INTRODUCCIÓ

Mentre alguns homes viuen la novel·la que no han pogut escriure,
altres escriuen la novel·la que no han pogut viure.

Oscar WILDE

EM DIC MIQUEL ÀNGEL GUASCH. ELS MEUS AMICS EM diuen Miquel, per allò de la brevetat. Tinc seixanta anys i, sortosament, m'he pogut deslliurar de les servituds professionals abans que la majoria de la gent. Com a moltes persones, m'agrada la natura, la música, llegir, escriure, la tranquil·litat... i el bon menjar. Per dedicar-m'hi a plaer, em perdo sovint pels Pirineus on dispo de d'un humil refugi que m'ajuda a viure.

M'havia fet el repte d'escriure un llibre. Res de l'altre món; quelcom d'entretingut i sense gaire pretensions. Però no em va caldre pensar gaire car, per desgràcia meva, vaig ser testimoni forçós d'uns fets deplorables que, un cop superats, he intentat transcriure amb dubtosa traça. En realitat, em sento com l'autor involuntari d'una crònica de successos. El que he fet durant els darrers mesos no ha sigut el que vaig projectar quan, ara fa quatre o cinc anys, vaig sovintejar periòdiques estances dalt de les serralades amb la finalitat d'escriure amb calma i tranquil·litat. Aleshores, no havia decidit encara si l'obra projectada seria un assaig, un recull de contes curts o

una novel·la policíaca; tant m'era, perquè l'única cosa que tenia segura era la il·lusió d'escriure quelcom que no provoqués ganes de dormir a les voluntarioses persones que s'apropessin a aquestes línies. Al final, em vaig decidir per començar una novel·la negra que vaig iniciar amb tota la il·lusió, però que vaig anar abandonant perquè una cosa és la intenció i una altra la devoció. A mesura que escrivia, el desànim va anar guanyant terreny a la confiança i vaig comprendre que no me'n sortiria; per cansament, ho vaig deixar córrer i la vaig oblidar.

Però aquests darrers mesos, he viscut massa de prop, a desgrat meu, el primer i únic crim del qual he sigut testimoni directe. No ha estat gens agradable, i em temo que l'experiència m'ha fet reflexionar sobre la conveniència d'exposar, fil per randa, els esdeveniments que els pròxims capítols descriuran. Per ells mateixos, també constitueixen una novel·la policíaca. La llàstima és que són reals.

Sé que hi haurà lectors que, per notòria desconfiança amb qui escriu aquestes línies, posaran en dubte la història narrada en aquest llibre. A tots ells, els recomano fer uns dies de vacances a l'Arieja i perdre's pels seus bucòlics paisatges, alhora que constaten la veritat de les experiències que, als veïns, però particularment a mi, ens tocà viure. La gent que habita els poblets de la comarca de les valls de Vicdessos i de Tarascon no tindrà inconvenient en confirmar-les.

No crec que sigui necessari estendre'm amb més explicacions o detalls, perquè la importància d'aquest relat està determinada pels fets descrits al llarg dels capítols i no per la meva personalitat, la qual correspon a un individu amb una existència vulgar i corrent fins al darrer mes de febrer de l'any passat. Per aquelles dates vaig decidir, de sobtada, complicar-me la vida.

Miquel Àngel GUASCH

L'Hospitalet de Llobregat, febrer del 2015

COM TOTS SABEU, UN ORRI ÉS UNA MENA DE BARRACA de pastors anomenada així al sud de França i també a alguns indrets rurals de casa nostra. Temps ha, els orris eren utilitzats en alta muntanya per aixoplugar-se ràpidament d'inclemències meteorològiques inesperades per part d'aquelles persones que, en la vigilància dels ramats propis o encomanats, tenien la seva obligació alhora que el guanyapà propi i dels seus. En determinades contrades també eren emprats per la gent molt pobra com a habitatges permanents; tot i que aquesta funció més estable, bàsicament, l'oferien les bordes.

Actualment els pastors s'han reduït dràsticament en nombre; el tractament de la ramaderia ha canviat, seguint el ritme de les noves tecnologies, i la majoria dels qui encara resten prop de les ovelles es refugien, quan fa mal temps, dins de paquidèrmics vehicles 4x4, que els traslladen des de les altes comes dels Pirineus fins als pobles de les valls, on cases amb calefacció ambiental, televisió i aigua calenta, entre d'altres comoditats, aixopluguen amb més confort que mai els darrers herois de la transhumància. Els orris i les bordes han anat caient irreversiblement l'un rere l'altre i, de les antigues construccions, tan sols en resten quatre parets mig dissimulades per l'herbei i les heures, que semblen voler cruspir-se-les sense cap mirament

si bé, en els temps actuals de les segones residències, algunes han sigut rehabilitades per esquiadors o caçadors afortunats a fi de disposar de refugis, com abans ho feren els pastors; encara que en aquest cas no són per guanyar-se el viure, sinó per viure de conya.

Per quatre euros francesos (quatre duros hagués dit jo quan era jove), m'havia fet amb una vella borda i un minúscul orri mig enderrocats a dins d'un bosc dens i ombrívol. Situades al bell mig d'una clariana, eren dues antigues construccions que, si no les hagués agafat algú a temps, aviat haurien quedat sepultades sota una vegetació depredadora i implacable. Un any rere l'altre, tot i aprofitant vacances i ponts, jo havia anat rehabilitant primer, i farcint d'andròmines després, els refugis esmentats. Velles fotografies emmarcades, pintures de qualitat dubtosa (totes fetes per mi), records de viatges i un grapat considerable de llibres i discs, provaven de fer-se un espai entre les quatre parets de la borda. Era el meu refugi.

L'orri me l'havia cedit gratuïtament l'Ajuntament del poble amb la condició que el mantingués dempeus i permetés fer-hi un cop d'ull als escassos turistes que s'apropaven encuriosits als seus murs. L'alcalde de la població, un enamorat d'aquelles contrades i fanàtic de la seva conservació, m'havia donat un bon cop de mà i jo li estava molt agraït. Suposo que per a ell jo era un estranger rar, vell i bohemí, que semblava compartir els seus mateixos sentiments. Però, com que normalment la construcció no semblava desvetllar cap interès per part dels excursionistes, jo la considerava ja una prolongació més de la meua petita propietat rural; ampolles buides, diaris antics i quatre draps bruts, era el niu de porqueria que s'encabia dins la diminuta estança.

Un vell i petit generador, obtingut a bon preu en unes instal·lacions de desballestament de Vic, m'assegurava unes hores d'electricitat indispensables per a poder llegir una mica al llarg de les tardes d'hivern quan, a partir de les quatre o les cinc, la foscor esdevenia mestressa del paisatge i no es podia fer altra

cosa que llegir o escoltar música mitjançant una minicadena, regal d'un dels meus darrers aniversaris. El generador també em permetia connectar l'únic radiador generador de calor a la borda; però, aleshores, més valia connectar solament un petit llum de petroli supervivent dels temps en què, de jove, podia fer focs de camp a les clarianes dels boscos de Vallvidrera. Era una època en què cremar quatre branquillons al camp encara era permès, i els afeccionats a la carn a la brasa estàvem absents de sancions administratives i de perills reals, ja que la societat d'aleshores no tenia la mala baba que té ara.

M'agradava disposar d'aquell petit racó als Pirineus, concretament a la bucòlica regió de l'Arieja, perquè aquella modesta propietat em permetia perdre'm per allà dalt quan em convenia. M'encantava viure les experiències climàtiques d'uns estius molt suaus i uns hiverns amb força graus sota zero, ambdues temperatures pròpies de l'alta muntanya. Com que la meteorologia canviant em fa sentir despert i en forma (cosa rara en mi), a dalt de les muntanyes he gaudit de vivències molt difícils de descriure literàriament: gaudir d'una inesperada tempesta d'estiu, aixecar-me d'hora per veure sortir el sol i trobar dos pams de neu davant la porta a l'hivern, o caminar fins una petita cascada i aprofitar la caiguda de l'aigua per delectar-me amb una dutxa gelada en qualsevol estació.

Va ser durant la meva joventut quan practicava l'excurcionisme (ara en diuen senderisme), entre altres raons perquè aquesta afició resultava més econòmica que anar de discoteca, que vaig quedar captivat per les nevades comes dels Pirineus, els seus rierols d'aigües torrencials i el verd intens de les seves prades. Pels enamorats de la muntanya, el sud del departament francès de l'Arieja, concretament les valls de Vicdessos i Tarascon, constitueixen una regió que guarda els millors elements d'aquesta serralada transfronterera.

Si mai aneu a Andorra i sortiu del país dels Pirineus per la seva banda nord, arribareu a les valls esmentades. És una regió molt poc poblada i, per tant, amb una natura fèrtil i

molt ben conservada, sense naus logístiques ni centres fabrils importants i on els seus habitants s'esforcen perquè continuï així. De fet, una part de la seva població s'oposa a infraestructures i reformes que, a casa nostra, són sempre reclamades pels governants de torn. En puc donar fe que quan vaig descobrir la regió, el sentiment d'haver trobat el lloc on voldria passar la resta dels dies va ser complet. Lamentablement, a la meua dona li encanta la ciutat; i el desig de despertar-me als matins per admirar els cims s'ha quedat només en un somni, com tantes altres coses.

Una altra bona raó per la qual jo estava encantat amb aquella comarca era la meua afició a pintar quadres de paisatges. El sud de França és molt més humit i feréstec que els nostres Pirineus i el meu professor de pintura m'havia fet elogis d'aquella regió per la intensitat dels seus colors i la varietat de motius pictòrics que s'hi troben. Era cert. Però el que em mancava a mi era temps, perquè quant a possibilitats de pintura paisatgística allò no s'acabava mai. Tant és així, que fins i tot vaig deixar permanentment pintures i un cavallet dins la borda perquè quan tingués la possibilitat d'anar-hi, ja hi trobés tot el material necessari per a la meua humil però engrescadora activitat artística. Al cap i a la fi, ja havia aconseguit algun quadre que no estava del tot malament i també m'havia guanyat el respecte dels vilatans, agradablement sorpresos que hi hagués un pintor amb cavallet per aquelles contrades.

Pintar carrerons i les seves velles parets de pedra, les flors i plantes de balcons i finestres s'ha convertit en una activitat de lleure molt més plaent del que mai m'hagués imaginat quan la vaig iniciar. La tranquil·la pintura de quadres és quelcom totalment recomanable a les persones que, com jo, disposen de tot el temps del món.

Però, malauradament, moltes il·lusions i projectes s'assoleixen quan ja és massa tard. Aquest ha estat el cas de la meua borda pirinenca, la qual ha estat acabada i enllestida quan ja pateixo

senyals evidents que em resulta més assenyat anar a esmorzar a Collserola que perdre'm per uns Pirineus que, cada cop que hi vaig, semblen augmentar uns quilòmetres més la distància que els separen de casa meva. Ara ja em cansa molt conduir i el plaer de posar-me darrere el volant està desapareixent bastant més de pressa del que preferiria; sobretot per a les grans distàncies. Lluny queden els temps en que creuava Espanya de banda a banda per qüestions de feina i, en arribar a casa, encara tenia esma per fer un bon sopar amb els amics. Per aquesta raó, estic pensant a vendre el refugi esmentat si trobo un comprador que m'ofereixi almenys la mateixa quantitat que m'ha costat adequar-lo mínimament. Crec que em serà difícil, car els temps de crisi no són gaire òptims per a operacions immobiliàries, ni que siguin tan modestes com la venda d'un orri i una borda perdudes a les muntanyes.

Tres de febrer de dos mil catorze. Feia un fred de cal déu, però vaig decidir vèncer una vegada més la mandra que de mica en mica anava arrelant als meus costums i vaig pujar un altre cop a Goulier, el petit poble francès que apropa les seves cases més aïllades al dens bosc d'avets que amaga la meva borda. Havia sabut que l'indret estava totalment nevad per una oportuna telefonada que m'havia fet en Jacques, un bon xicot que viu allà dalt de manera permanent; el noi treballa de forestal i s'encarrega d'una mena d'alberg per a excursionistes. De caràcter servicial i coneixedor de la meva atracció per la neu, tots els hiverns em truca a casa per mantenir-me informat, sobretot quan la nevada és important.

Són moltes les raons que expliquen la nostra bona sintonia: a tots dos ens agrada fumar en pipa i deixar el món de volta i mitja; i la bona taula, que al sud de França és innegociable. A l'hora del cafè, les nostres xerrades sobre els temes més inimaginables han estat prou interessants com per repetir-les a cada ocasió que en Jacques i jo ens hem trobat plegats. Aquesta vegada també comptava amb mantenir alguna conversa interessant, ja que al país gal s'apropaven eleccions

municipals i suposava que, amb l'interès del francès per la política, el sexe dels àngels no seria el tema escollit per cap dels dos.

Com deia, Goulier, a més de mil cinc-cents metres d'alçària, és un poblet de carrers estrets i cases de pedra; pedra autèntica i no modernes imitacions de façana. A l'hivern el poblet no reuneix més d'una vintena de famílies, quasi totes descendents dels pastors pirinencs dels quals us parlava a l'inici d'aquestes ratlles. Però a la petita població no tot havien estat sempre prades i boscos al seu voltant; també hi havia hagut rudimentàries mines de ferro, de les quals ja no en queda cap en explotació; en l'actualitat només les restes d'algunes instal·lacions es conserven per fer de testimonis venerables d'un passat que els escassos veïns de la zona no volen que quedi en l'oblit.

És també una vila neta i molt ben conservada, com gairebé totes les de la comarca; amb bancs de fusta que a causa dels escassos habitants sempre estan buits, amb humils racons enjardinats amb bon gust i amb plaques que bategen en occità els seus carrerons, suposo que com a mostra de fidelitat als orígens.

És interessant constatar amb quina voluntat un poble amb tan pocs habitants i amb uns recursos tan reduïts manté una biblioteca, permanentment oberta tots els matins de l'any, encara que sigui dins l'edifici de l'ajuntament. Això és un d'aquells misteris que, cada vegada que hi pujo, em fa sentir un malaurat celtiber provinent de la monarquia dels ases.

Els habitants de l'indret, autòctons i també gent de fora de la comarca, són en l'actualitat un grapat de pensionistes que viuen, més bé que malament, dels mensuals ingressos que l'estat magnànim, des de la llunyana ciutat de París, té la gentilesa d'ingressar als seus respectius comptes corrents. Només dues o tres cases estan habitades per parelles joves que han de vigilar de no perdre's un vell autobús escolar que diàriament puja des de la vall a recollir els tres o quatre nens que constitueixen tota la població infantil del poble.

Però, pensionistes o pencaires, els seus habitants m'han acollit amb molta afabilitat i, d'alguna manera, a l'Arieja, em sento més a casa que a l'Hospitalet, on la recent conversió de la ciutat en una babel moderna em fa sentir estrany al meu propi país.

La majoria de provisions arriben regularment al poblet un cop a la setmana: els dimecres la camioneta del peix, els divendres la de la carnisseria de la vall. I cada dia, entre les set i les vuit del matí, el forner de Vicdessos fa arribar les inevitables *baguettes* acabades de fer. Si amb una població tan escassa, aquest tipus de comerç resulta rendible o no, això ja són figures d'un altre paner, i tampoc no em preocupa excessivament.

En definitiva, Goulier constitueix per a mi com una avantsala del paradís, equivalent a menjar bé, plàcides vacances i gent acollidora; l'imprescindible per a ser feliç.

Malgrat aquesta idíl·lica descripció, aquesta vegada m'havia enfilat a les muntanyes amb un sentiment de tristesa, car s'acostava l'hora d'acomiar-me de l'estimat refugi, atès que els meus seixanta anys ja m'havien proporcionat algun petit ensurt. Fins i tot en un paratge tan bucòlic com aquell, hom no podia evitar una nit de mal de panxa o potser desllorigar-se un turmell per haver baixat malament del llit. Ambdues experiències no són gaire gratificants a les dues de la matinada, en plena solitud amb el silenci del bosc i quan l'assistència d'algú al teu costat seria més ben rebuda que mai. Al cap i a la fi, començava a creure que les darreres aficions, pintar i escriure, també podria tirar-les endavant, còmodament, al meu piset situat a deu minuts a peu de can Barça.

* * *

La tarda d'aquell dilluns de febrer que vaig arribar, desconeixia que aquell seria l'antepenúltim viatge a la borda i, naturalment, ignorava també el munt de problemes que dins l'arbreda estaven a l'aguait per sorprendre'm desagradablement.

Si ho hagués sospitat, segurament hauria corregut fins a l'estació de tren de Tarascon, a uns disset kilòmetres de distància de Goulier, i hauria agafat el primer tren que es dirigís cap a la frontera, per bé que s'hagués tractat de fer d'escorta d'un carregament de porcs.

© Ricard Coll Oliveras, 2017
© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2017
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: juny de 2017
ISBN: 978-84-9975-874-9
DL L 832-2017
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.